

Anna Hogenová: Rozum těla a evidence

Velmi zajímavý obraz pro evidentní prožívání je obsažen v symbolice Medusiny hlavy.

Medusa byla pronásledována Poseidonem až do Athénina chrámu, tím byl panenský chrám znesvěcen. Athéna potrestala Medusu, z nádherné dívky se sličnými kadeřemi se stala děsivá obluda, mající místo vlasů hady, která měla schopnost proměnit každého, kdo se na ni podíval, v kámen. Ovšem Medusa dcera mořského hada, je původně nádhernou bytostí, proměněnou na svůj čistý protiklad, tj. na děsivost a hrůzu. Podíváme-li se na něco děsivého, nezřídka naše pohyby zkamení, nejsme mocni ani slova ani žádného pohybu. Krása a děs v jednom, to je Medusina hlava. V momentech nejvyššího vypětí při realizaci sportovního výkonu se objeví na tváři zvláštní škleb, kterým probleskuje základní polarita života, „láska a smrt“, „dobro a zlo“, „radost a smutek“. Když protiklady dosáhnou svého maximálního stupně rozvoje, vždy se ukazuje to, co oba protiklady převyšuje, ukazuje se pozadí. Tím je Medusina hlava se svou apoteózou propojení děsu a krásy. Oba „šlehy“ jsou přítomny v obličejí toho, kdo po naprosto vyčerpávajícím výkonu dobíhá jako prvý do cíle. Je tam děs i láska, obojí má podobu blesku, proto jsou fotografie těchto sportovců tak umělecky ceněné. Základní polarita života je tím, co musí být evidentně prožito, musí být prožita bolest a radost – to je symbolika Medusiny hlavy.

Romain Rolland k tomu: „Ve florentském muzeu je mramorová socha, kterou Michelangelo nazval Vítěz. Je to nahý mladý muž krásného těla, s kadeřavými vlasy nad nízkým čelem.

Vztyčený a přímý, opírá se kolenem o záda vousatého zajatce, sehnutého, s hlavou nataženou jako vůl. Ale vítěz se na něj nedívá.

Zarazí se ve chvíli, kdy se chystá udeřit, odvrátí smutná ústa a nerozhodné oči. Paže se opět přimkne k rameni. Couvne, nestojí už o vítězství, je mu odporné. Zvítězil. Je poražen. Toto zobrazení se zlomenými křídly, které ze všech Michelangelových děl zůstalo v jeho florentském ateliéru až do jeho smrti a jímž chtěl Daniele da Volterra, důvěrník jeho úvah, ozdobit jeho katafalk, to je Michelangelo sám, to je symbol celého jeho života.“²³

Symbolika Medusiny hlavy představuje základní polaritu života: lásku a děs, život a smrt. Tato polarita se ukazuje v momentu nejvyššího výkonu, protože tato polarita je základem celku, udržujícího se jen skrz tyto protiklady. Prožít je v sobě, na svém těle, přiblížit se smrti po překonání animality v bolesti a děsu a pak stát na stupni vítězů a prožívat dar života v jeho pleromatu, to je základ i pro evidenci, umožňující rozeznat dobro a zlo, pravdu a lež apod. Všechna stará mysteria realizovala tento bytostný prožitek, protože jen evidentní setkání s těmito protiklady umožní být královským člověkem, o němž holandský básník a filosof Van Eiden řekl: „Královský člověk miluje odpor, neboť odpor buď posílí jeho pravdu nebo ji osvobodí od lži.“²⁴

Nalezení vlastního „dna“ je základem pro prožívání evidence i při jiných příležitostech, než je tomu v tělesných výkonech. Všichni adepti mysterií v Eleusině i na Samothrace museli bytostně a evidentně poznat, co to je zemřít, aby se mohli znovu narodit, ale co je hlavní, oni znají rozhraní mezi životem a smrtí, tj. jsou svobodní i od života i od smrti a to jim dává sílu rozhodovat mimo smrt a život. To zakládá jejich poslání, které je královské. Medusina hlava je tedy implicitně přítomna i v nás samých, jen ji musíme bytostně prožít, vědět o ní, roz-umět její symbolice. Pouze evidentním prožitím polaritě skrývající se v Medusině hlavě, můžeme vědět odkud kam míří pohyb (fysis), tj. života, růst rašení, zjeví se nám smysl, jehož součástí jsou i naše vlastní osobní smysly apod.

Tělesná paměť je podmínkou pro možnost evidence. Rozum těla je podmínkou rozumu našeho ducha. Prožitkem Medusiny hlavy získáme blízkost polarity (života a smrti), do věcí vstoupí obé, tím věci získají vroucnost domova a index cizího bude poznán jako domov příslušející k jinakosti, tím se Země stává důvěrnou, stává se tím, čemu říkáme „Oikos“, tím vyzíská krajina, protože její život se stane i tím naším. Pak již nebude lhostejné to, co se děje ve vesmíru, protože je soused naší Země atd. atd. Jak podivuhodná souvislost se otevírá před duchem, u něhož nebyla zrušena možnost blížení. Právě proto, že tato možnost byla zlikvidována, proto jsou problémy s uznáním jinakosti jako legitimacy.

Počitatelnost vše zredukovala na jeden vztah, tj. na vztah počitatelnosti. Země již není krajinou, stala se číselným vyjádřením. Vůle k jistotě stavu Země, je vůle k ovládnutí Země. Tento realizovaný proces počitatelnosti proměnil krajinu na poušť, protože zlikvidoval blížení, a to je možné jen přes prožitek Medusiny hlavy, přes evidenci života a smrti, protože jen tato polarita umožňuje blížení (Nahnis). Proto i řeč počítačů je prázdná forma, která nenesé příklon k nevýslovnému, která zničila tajemství i posvátnost k celku. Řeč je poměr všech poměrů, vztah všech vztahů, ona je pohybem ujednocujícím dění do události (Ereignis) a ta se stala vlivem počitatelnosti pouze konstatováním číselných poměrů, umrtvuje, fixuje objektivní poměry čísel, poměry indiferencí. Budeme se muset vrátit ke zvuku ticha, opět musíme mít trpělivost čekat, pak uslyšíme – snad – ticho.

Stará bohyně osudu šedá „Norn“ stojí u pramene (Born v němčině) a vybírá jména, poznamenává Heidegger.²⁵ Není to náhoda dostat jméno od této bohyně, je to osud, tvrdá nevyhnutelnost. Nominalistická pozice myslitelů současného věku je také výrazem fenoménu počitatelnosti (tj. redukce Země na číselné vztažnosti),

protože bere jménům jejich důvěrnou blízkost spočívající v polaritě Medusiny hlavy, tj. koneckonců redukuje na formu.

Slovo se musí narodit z původního pramene, proto je pramen v němčině „Born“, což má stejný základ jako „geboren – narodit“. Narození v sobě obsahuje něco, co je přítomno i v každé evidenci, je to vznik celku v implicitní podobě toho, co se zrodilo. Každý porod je porodem celku, jenž v sobě nese „pliku“, kterou nemůžete rozvinout na jednotlivé části, jež by složením daly později opět tento celek. Celek tohoto charakteru není adicí, není součtem, nedá se redukovat na jednotlivosti, je to jinak. Tento celek není počítatelný ve výše zmíněném způsobu. Jméno poukazuje k této transcendující funkci celku, proto nemůže být jen tak vůlí měněno, jak se to děje tak často z pragmatických důvodů, viz kodifikace slova „filosofie“ na „filozofii“. Takovým voluntaristickým počinem se likviduje „Born“ tohoto slova a vědoucí propadají do smutku. Přitom ale slova nezakládají věci, jen je uvádějí do platnosti „anwesen“, tj. do podstatného přebývání na něčem, co je ještě důležitější, na bytí samém.

Tento celek je obsažen v symbolice Medusiny hlavy, vždyť ona byla původně dívkou neskutečného půvabu, teprve později se stala centrem úděsnosti způsobující strnutí, zkamenění.

„Čím hlubší smutek, tím více poukazuje k radosti, skrývající se na dně smutku“, tvrdí Heidegger.²⁶ Co to znamená pro „rozum těla“? To znamená, že odkrytím vlastního dna v bolesti, odkrýváme zároveň i pramen nejvyšší, nejčistší radosti. Je-li tělo dovedeno ve sportovním výkonu až k tomuto svému vlastnímu dnu, k bolesti, k palčivosti toho „ted“, pak se do paměti těla, do rozumu těla dostává fenomén Medusiny hlavy, zakládá se možnost evidence jako dispozice pro budoucnost (samozřejmě i pro minulostní hodnocení). V tom spočívá úloha „tělesného rozumu“, řečeno s Nietzsche.

Medusina hlava jako symbol základní polarity života, otvírající možnost evidence těchto pólů v konkrétních našeho vlastního Dasein (pobytu) je zároveň příklonem k tajemství, protože v tělesné evidenci této polarity se skrývá naprosto jistě nevýslovné, jež není možné vyslovením někomu jinému, kdo něco podobného neprožil, předat. Toto se musí prožít, evidentně, tělesně, bytostně a bohužel i bolestně, aby bylo možno o tom hovořit, přesto žádná slova nebudou schopna vyvolat to, co je tělesně prožíváno ve vrcholném okamžiku prováděného výkonu. „Sytý hladovému nevěří!“, to samé platí i v tomto případě. To, že v této evidenci je obsaženo tajemství, znamená že je zde přítomno i blížení, jež bylo fenoménem počitatelnosti úplně zlikvidováno, zničeno, popřeno, ztajeno, zakryto. V tomto aspektu spočívá důležitost tělesné kultivace, vše ostatní je jen epifenomémem, dodatkem, něčím, co již není tak důležité.

Heidegger dodává: „...jako zakoušené tajemství je vzdálenost blízká.“²⁷

Pro zkušenost těla v tomto smyslu chybějí slova, ten, který chce porozumět, musí tělesně toto zakusit, není jiná cesta. Proto jsou učitelé vždy těmi, kdo uvádějí na cestu, nikoli těmi, kteří vyrábějí vzdělanost u svých svěřenců.

Řecké slovo „Logos“ patří jak k bytí samému, tak i řeči, to, co nás spojuje s bytím (Sein) je řeč, je naše mluvení, bytí se ztělesňuje v řeči, ale to nejhlubší musíme prožít v naší tělesnosti, abychom později mohli tento prožitek aproximovat pomocí slov a řeči. V tom je vše skryto.

V současné době se neustále mluví o znacích a jejich významech, zkoumá se od vztahu k označujícímu ke vztahu k označovanému. Tento proces je vlastně procesem dění, fysis (v aristotelském slova

smyslu, nikoli v tom současném) a jak známo, tento proces je tím nejtěžším vůbec v celé západní metafyzice.

Proto je tak obtížná habituální situace v gnozeologii současné vědeckosti. Psal-li Wilhelm Humboldt úvahu o vztahu stavby lidské řeči na duchovní vývoj lidského pokolení (Berlín 1836), pak měl na mysli i tento proces znaku od označujícího k označovanému a my k tomu můžeme jen dodat, tento proces se uskutečňuje v polaritě Medusiny hlavy, proto má vztah k problému evidence a ten se vztahuje k rozumu těla v Nietzscheově smyslu.

Vůbec celková tendence zastavit význam slova na tělesnosti slova, význam sentence na tělesnosti sentence, na zrakové, či sluchové podobě (znakovosti), to vše poukazuje na zdroj evidence v tělesném prožívání, v tělesnosti vůbec.

Slova jsou pokyny, ukazují někam, odkazují k něčemu, co přesahuje, jsou zastavenými procesualitami, jsou negací prostoru i času, jsou tím, skrz co kvete Země, protože ona kvete skrz nás a naše myšlenky, naše činy, naše rozhodnutí. To je Heideggerovo myšlení o řeči a slovech v řeči. Odkazuje k tělesnému pendantu řeči, to je to, co nás v tomto ohledu nejvíce zajímá. Ereignis (dalost, událost) je jedním z těch kladení, vzniklých jako ujednocení, jako dialektické zvnitřnění životního pohybu, v činech a ve slovech, která činy zastupují.

Je-li odkazovací funkce slov, jejich „pokynovost“ snížena pouze na konstatování číselných vztahů, pak nastává vláda Ge-stell (vláda povelu), pak se řeč pokřivuje. Proto je třeba vědět, že řeč jako jistý projev tělesnění lidského života nepodává v informaci něco, co by bylo z dění a proměnlivosti vyňato, ale i informace má dějinný charakter, a proto její evidence je stejně problematická jako v případě narativních vzorců ve filosofii či jinde.

I řeč patří k rozumu těla.